

Gajeva 3, 52100 Pula
Telefon/faks: 052 506 065
e-mail: udruga-zelena-istra@pu.t-com.hr
url: www.zelena-istra.hr

Ustavnom sudu predložemo zaštitu prava na pristup informacijama

Priopćenje za javnost

Zelena Istra predlaže Ustavnom sudu ocjenu ustavnosti Zakona o pravu na pristup informacijama. Sporne odredbe Zakona na snazi su od konca lipnja ove godine. Odnose se na ograničenja prava na pristup informacijama te na definiciju odgovorne osobe. Prijedlogom se želi zaštititi realizacija prava na pristup informacijama.

Pula, 14. studenog 2022.

Znate li da pravo na pristup informacijama u demokratskom društvu štiti građane od korupcije vlasti i lošeg upravljanja? [U Hrvatskoj je ono Ustavom zajamčeno](#). Ustav propisuje da se pravo na pristup informacijama može ograničiti isključivo zakonom te kada je to nužno u slobodnom i demokratskom društvu.

Ustav RH jamči pravo na pristup informacijama (članak 38., stavak 4.)

"Jamči se pravo na pristup informacijama koje posjeduju tijela javne vlasti. Ograničenja prava na pristup informacijama moraju biti razmjerna naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju te nužna u slobodnom i demokratskom društvu, a propisuju se zakonom."

- [U najnovijim izmjenama i dopuna Zakona o pravu na pristup informacijama](#) postoje odredbe koje nisu u skladu s time što propisuje Ustav, kao ni s bogatom sudskom praksom te europskom pravnom stečevinom. Ove odredbe ugrožavaju realizaciju prava na pristup informacijama. Zato Ustavnom sudu predložemo ocjenu njihove ustavnosti – kaže **Dunja Mickov iz Zelene Istre**, udruge s višegodišnjim iskustvom u području prava na pristup informacijama. Zelena Istra je prijedlog za ocjenu ustavnosti izradila u suradnji s pravnim stručnjakom [Ivanom Šprajcem koji je Ustavnom sudu uspješno predložio ukidanje pojedinih neustavnih članaka Zakona o javnoj nabavi](#).

Pristup informacijama može se ograničiti zakonom, a ne i propisima

- Ustav propisuje da se pravo na pristup informacijama može ograničiti samo zakonom, a ne i propisima. No, članak 15. omogućuje tijelima javne vlasti, koja su obveznici primjene Zakona, da podzakonskim aktima – primjerice, internim pravilnikom ili odlukom protuustavno ograniče pristup informacijama pozivajući se na zaštitu osobnih podataka – objašnjava Mickov.

Sužavanje pristupa informacijama o javnom novcu ne može se opravdati vrijednostima slobodnog i demokratskog društva

U ranijoj verziji Zakona javnosti bile su, bez propitivanja javnog interesa, dostupne sve informacije o raspolaganju javnim sredstvima, osim klasificiranih, od važnosti za nacionalnu sigurnost. Temeljem ove odredbe utvrdila se praksa Visokog upravnog suda, dokazana i presudama Vrhovnog suda RH.

Novela članka 16. Zakona o pravu na pristup informacijama suzila je pristup javnosti informacijama o raspolaganju javnim sredstvima. Sada su bez propitivanja javnog interesa dostupne isključivo

informacije koje se odnose na osobno ime, naziv, iznos i namjenu javnih sredstava.

- U brojnim presudama Visoki upravni i Vrhovni sud navode da je kontrola korištenja sredstava iz državnog proračuna u interesu svih građana, da građani imaju pravo znati o potrošnji javnih sredstava te da podaci o raspolaganju javnim sredstvima moraju biti dostupni svakome – ističe Mickov – koja se ispred Zelene Istre više puta zalagala za pravo na pristup informacijama o javnom novcu. Primjerice, takve su informacije i one o porijeklu ugljena koji se koristi u TE Plomin, a kojeg HEP kupuje javnim novcem.

Iz Konačnog prijedloga novele Zakona proizlazi da je Vlada RH odlučila ograničiti pristup informacijama o javnom novcu zato što ne prihvaća dobro utvrđenu sudsku praksu prema kojoj se javni interes vezan uz informacije o javnom novcu nije propitivao te, posljedično tome, na zahtjeve za pristup informacijama o javnom novcu nije bilo moguće primijeniti institut zloupotrebe prava na pristup informacijama.

- Ovo je nelegitimni motiv za izmjene Zakona koji je u ranijoj verziji odlično funkcionirao te je bio u skladu s praksom Europskog suda za ljudska prava i Europskog suda pravde - ističe Mickov.

Iz europske pravne stečevine i sudske prakse, naime, proizlazi da su informacije o javnom novcu uvijek blisko vezane za javni interes. One oduvijek i beziznimno privlače pažnju javnosti jer se tiču funkcioniranja društva. Radi se o nedvojbeno društveno relevantnim informacijama.

- Niti jednom vrijednosti slobodnog i demokratskog društva ne može se opravdati sužavanje pristupa informacijama o javnom novcu – tvrdi Mickov.

Potrebna je precizna definicija odgovorne osobe za primjenu Zakona

Zelena Istra predlaže Ustavnom sudu i ukidanje odredbe kojom se definira da je odgovorna osoba za primjenu Zakona te izvršavanje naloga Povjerenika za informiranje „čelnik tijela odnosno osoba ovlaštena za zastupanje i predstavljanje tijela javne vlasti”.

Naime, na ovaj način odgovornom osobom je proglašeno više osoba, što dovodi do problema ustanovljavanja odgovornosti u postupcima na prekršajnim sudovima. Primjerice, u trgovačkim društvima u većinskom vlasništvu RH, odgovorne bi mogle biti sve osobe u višečlanjoj upravi, koje imaju ovlast zastupanja.

- Potrebno je precizno odrediti odgovornu osobu, po mogućnosti samo jednu osobu u svakom tijelu javne vlasti, kako bi se osigurala realizacija prava na pristup informacijama u postupcima na prekršajnim sudovima. U javnim ustanovama, odgovorna bi osoba mogla biti ravnatelj, u JLRS načelnik, gradonačelnik i župan, u trgovačkom društvu predsjednik uprave – kaže Mickov.

Netransparetnost izvozno-kreditnih agencija i slučaj HBOR

Zelena Istra više je puta tražila informacije o tome koje projekte Hrvatska banka za obnovu i razvitak financira u inozemstvu. HBOR je hrvatska izvozno-kreditna agencija, dok su izvozno kreditne agencije važan izvor javnog novca za neke od najštetnijih industrija na planetu, poput industrije fosilnih goriva.

- U zemljama u razvoju te politički nestabilnim zemljama, fosilni projekti često imaju negativne utjecaje na okoliš i ljudska prava – kaže Mickov.

No, unatoč velikom obrtu javnog novca izvozno-kreditne agencije nisu podvrgnute javnom nadzoru poput razvojnih banki, dok je netransparetnost vrlo često obilježje njihovog poslovanja. Tako i HBOR, koji je u stopostotnom vlasništvu RH gotovo uopće ne objavljuje informacije o projektima koje financira, pravdajući se bankovnom tajnom.

HBOR je na gotovo svaki zahtjev Zelene Istre odbio pružiti informacije o izvoznim projektima, odnosno javnom novcu. Pravo Zelene Istre na pristup tim informacijama u svakom je slučaju pravomoćnom presudom potvrdio Visoki upravni sud, a u nekoliko navrata i Vrhovni sud.

U presudama je istaknuto temeljno pravo građana da kao nositelji suvereniteta obavljaju kontrolu trošenja javnih sredstava, uključujući i rada HBOR-a, koji svoje poslove obavlja sukladno propisima o državnim potporama i kojeg u konačnici financiraju građani i pravne osobe.

Hoće li sudovi biti u mogućnosti obraniti svoja ranija stajališta u budućoj praksi ostaje tek vidjeti.

Izvadak iz Zakona o pravu na pristup informacijama (NN br. 25/13, 85/15, 69/22)

Članak 5., točka 24.:

Pojedini izrazi u ovom Zakonu imaju sljedeće značenje:

24) „Odgovorna osoba“ je čelnik tijela, odnosno osoba ovlaštena za zastupanje i predstavljanje tijela javne vlasti.

Članak 15., stavak 2., točka 4.:

(2) Tijela javne vlasti mogu ograničiti pristup informaciji:

4) ako je informacija zaštićena propisima kojima se uređuje područje zaštite osobnih podataka;

Članak 16, stavak 3.

(3) Informacije o raspolaganju javnim sredstvima koje se odnose na osobno ime ili naziv, iznos i namjenu sredstava, dostupne su javnosti i bez provođenja postupka iz stavka 1. ovog članka, osim ako informacija predstavlja klasificirani podatak.